

Ke iloa ne koe ou saolotoga mo ou tiute: i tulaga o te moe fakatau avaga mo te talia ne sua tino ke fakatasi koulua



A tātou katoa e isi ne saolotoga mo tiute kae manako ke nofo saogalemu, ke ola te ava mo te fakaalooalogina kae gali te mafutaga fakataugaso. Tātou katoa e isi ne saolotoga ke fai ne tātou a ikuga me ko te koga fea, i te taimi fea me kooi foki te tino e manako o fakatasi mo koe. Kafai koe ko toka o fakatasi mo tou taugasoa e tāua ke iloa foki ne koe tulafono mo fakanofonofoga ki te talia ne koe ke fakatasi koulua i Ausitalia nei.

FAKAMATALAGA TOETOE

- Sose fakatasiga e aunoa mo se taliaga sua tino e tapu i lalo tulafono.
- E tāua ke iloa ne te tino tela ka fakatasi mo se isi me ne isi io me ne avatu te taliaga ne sua tino koi tuai koulua o fakatasi.
- Te amio takafiatoga se sala mafa. Kafai koe ne amio takafiata ne se tino, e isi sou saolotoga o sala fesoasoani. E mafai ne koe o telefoni ki pulisimani I te 000 io me faipati ki se kaunisela, telefoni ki te 1800RESPECT i te 1800 737732.

Sea te amio takafiatoga?

I lalo i tulafono, te moe fakatau avaga e fakaauiga ki te pukepuke koga tapu te patele ki koga taou, e aofia foki e te isogi, mo te moe fakatau avaga. Ka koi tuai o talia ne koe ke fakatasi koulua, tino katoa kola ka fakatasi e tau o talia ne lātou me ia lātou e fiafia loa o fakatasi mo te sua tino, ko tona uiga ne tau loa o faipatigina ne te tino ki te sua tino iaia talia ne ia. E se lau manafai e leake koe i te tino ne fia fakatsi mo koe me seki ita atu io me seki teke keatea neia au mea e fai kiei.

Sea te taliaga ke fakatasi koe mo sua tino?

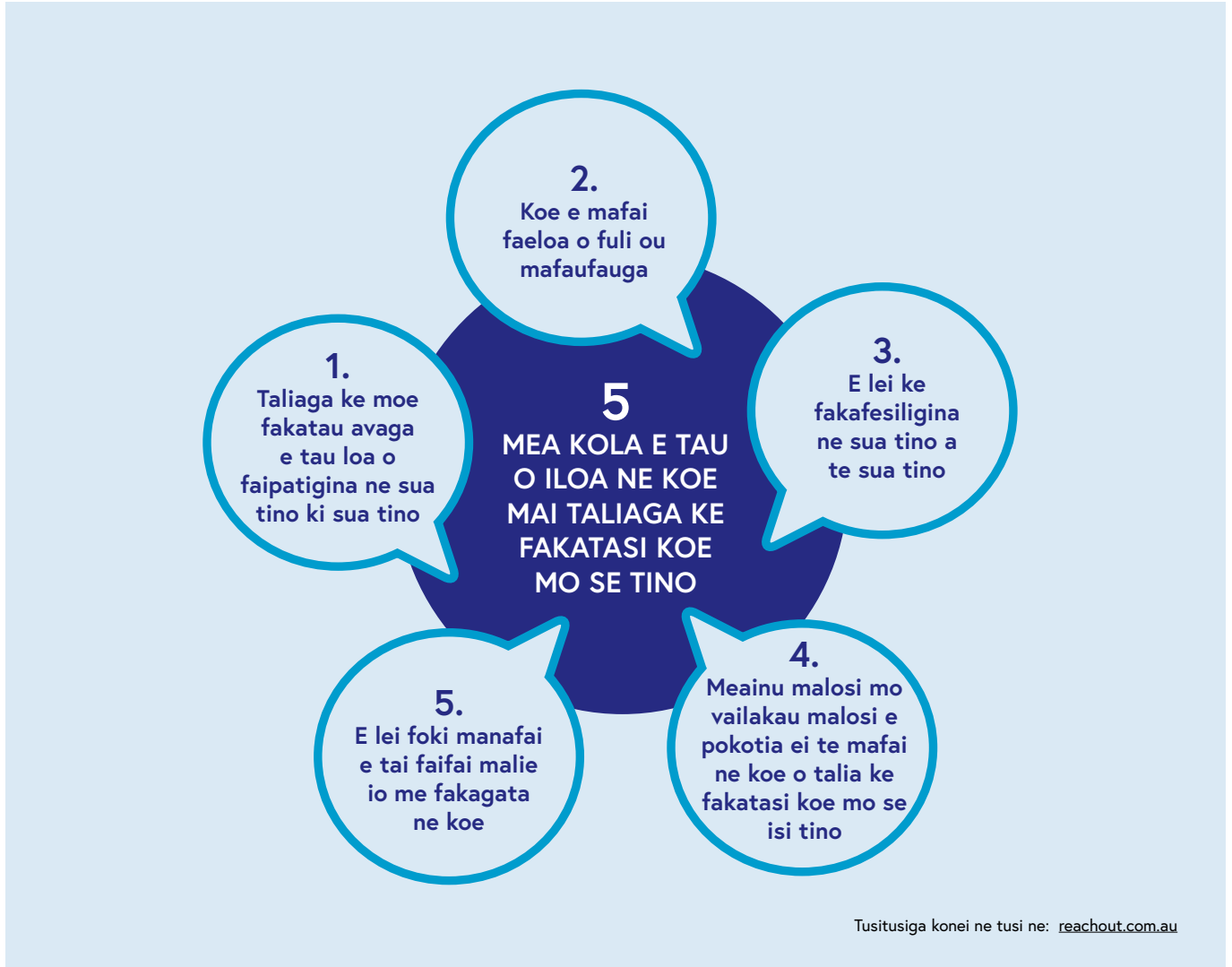


Te taliaga e fakaauiga me ia koe e talia ne koe. Te taliaga ke fakatasi koe mo sua tino e aofia kiei **te maina katoatoa** mo te **katoa ou tausaga mai luga o te sefuluono**, mo te faipatigina ne koe e aunoa mo se mataku ia koe e manako o fakatasi mo tino i taimi e fakatasi ei koulua.

Ke maua ne koe se taliaga ke fakatasi koe mo sua tino e faigofie kae aofia ei te fesili, "Koe e talia ne koe io me manako ke fakatasi taua?" Te sua tino e mafai o tali "ao" io me "ikai". Koulua mo tou taugasoa e tau o talia talua ne koulua ke fakatasi koulua— i taimi katoa — ko te mea ke mafai o lau pela me koe ne fai mālo, e ui loa koulua ko leva ne taugasoa.

Koulua mo tou taugasoa e se mafai o talia ne koulua ke fakatasi koulua manafai koe io me ko ia e isi se mea e fakapokotia neia te mafai o ave sau tali. Kafai tino e moe io me se ioa neia ana mea e fai, io me neinu i mainu malosio me ne fakaaoga neia vilakau malosio, e se mafai o talia ne lātou ke fakatasi aia mo se isi tino. Kafai tou taugasoa e fai mālo neia koe, ate mea tena se failoga o se mafutaga se lei, kae fakamataku. Fai mālo ne koe se tino e tapu i lalo i tulafono kae mafai o fakaiku ki te pei i te falepuipui. Foki ki te itulau pepa tela e tu iei saolotoga moo u tiute: ke puipui ei koe mai fakasaunoaga iloto I kāiga m ova faka taugasoa mo tulafono.

Te tino e 'masaki ki tena mafaufau' e aofia iei sose tino tela e isi sena masaki io me sē katoatoa tela e pokotia ei tena mafaufau, tena mafai o fai ikuga me ko tena mafai o masaua ne mea. Te lasiga o fakai o Ausitalia, tino konei e masaki ki lotou mafaufau e pau loa olotou saolotoga mo tino katoa. Kae mafai o fakakese tino konei i te taliaga e maua mai ia latou ke moe fakatauavaga mo se tino, ona me se maua ne latou o faipati fakalei, io me se maina latou ki lotou saolotoga ke mo aa e moe fakatau avaga mo se tino. E se mafai ne koe o fakatasi mo tino masaki ki lotou mafaufau ona me se mafai ne latou o fakatalia atu ke moe fakatau avaga koulua.



Sose faifaiga e aofia ei te fakatasi mo se tino e aunoa mo se taliaga mai sua tino e tapu i lalo tulafono!



I Ausitalia, e tapu i lalo o tulafono te fakatasi mo se tino e aunoa mo se taliaga mai sua tino, e aofia foki ei te sogi, puke koga tapu, pateletele, manafai e seki talia io me se kafi o ave ne koe taliga ki sua tino. Te mea tenei e fakaigoa ki te amio takafiatoa kae se sala i lalo tulafono.



Te fakapa ne koe se ata o tino e nofo tafaga io me se ata se 'tau o se isi tino e aunoa mo se taliaga mai ia lātou e tapu i lalo o tulafono kae mafai o lipōti ki pulisimani. E mafai ne koe o maua fakamatalaga i te [eSafety uepisaite Komisina](http://eSafety.uepisaite.Komisina).



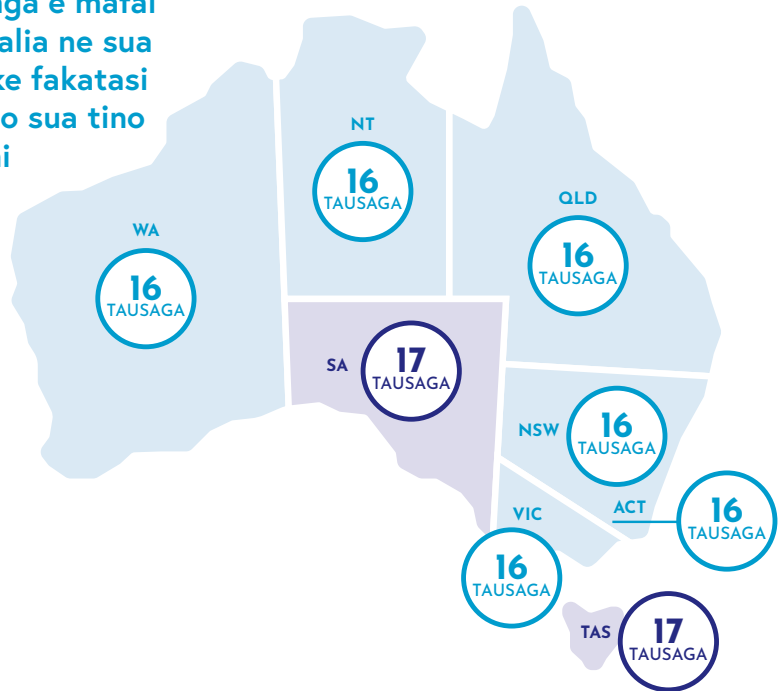
E tau a tou taugasoa ke au ana tausaga mai luga o **te tausaga tela e mafai ne koe o ave taliaga ke moe fakatau avaga**. I lalo tulafono o Ausitalia, te tamaliki e se mafai o fai neia se ikuga ke talia neia ke fakatasi aia mo sua tino. Tona uiga sose amioga fakatau avaga e fai ne koe mo tino mai lalo o sefuluono tausaga se sala i lalo o tulafono.

Sea tausaga e mafai ei ne tino o talia ke fakatasi mo sua tino?

Kafai tino matua e fai neia ne amioga fakatau avaga ki se tino mai lalo **ana tausaga mo tulafono e mafai neia o talia ke fakatasi aia mo se tino**, te mea tenei e lau pela me se amio takafiatoga ki tamaliki tela se sala i lalo o tulafono. Te tausaga ke mafai ne se tino o talia ke moe fakatau avaga mo se isi tino ko te 16 i loto i te lasiga o fakai i Ausitalia, kae 17 tausaga i Tasmania mo South Australia

E tau ke iloa ne koe i tou taugasoa e mai luga ona tausaga **mo tausaga e talia ne tulafono ke mafai o fakatasi ei tino**. E se mafai ne koe o iloa ne koe tausaga o tino mai te kilo kiei. E sili ke fesili koe manafai seiloa tonu ne koe, ke fakatalitonu ei ana tausaga.

Tausaga e mafai ei o talia ne sua tino ke fakatasi aia mo sua tino i fakai



Sea te mea e tupu manafai e soli ne koe tulafono konei?

Kafai tino ne fakasalagina ne tulafono me ne soli tulafono e uiga mo tulafono o taliaga ke fakatasi mo tino, e mafai o fakasalagina aia i lalo tulafono. Sala i lalo tulafono e mafai o aofia iei fakasalaga i sala tupe io me pei ki te falepuipui kae mafai foki o pokotia tou nofo i luga i Ausitalia. Sose tino tela e fakasalagina i lalo o tulafono o te amio takafiatoga ki tamaliki e mafai o fakamau tena igoa ki te Child Protection Offender Register.

Amio takafiatoga se sala mafa tela e tau o lipōtigina ki pulisimani kae pule loa o te mālo me fakasalagina i lalo tulafono fea, mai luga i te koga ne fai ei te sala – e aofia ei i te fale, galuega me ko kogakoga kola i mata o tino.



Te koga e maua ei se fesoasoani io me mafai ne koe o faipati ki se tino

Kafai koe ne puke malō kae manako o fai sau fakatagi, lipōti fakavave ki pulisimani. Kafai koe e nofo matakū io me se fakalavelave fakavave telefoni ki te napa 000. E mafai foki o maua se fesoasoani mai sevesi fesoasoani kia lātou ne puke malō, e pela mo te 1800RESPECT i te telefoni 1800 737 732.

E mafai ne se tino mai te PALM sikimi o fesoasoani mai kiau?

Te fakamasani ki te olaga i se fenua fou e mafai o faigata kae e uke a fesoasoani mo sevesi e avanoa mo koe. Kafai e isi ne au fesili ki te fakatau o koe ki te olaga fou i Ausitalia, e mafai ne koe o fesili ki tou pule. Kafai se mafai o fesoasoani atu, e mafai o fai atu ne lātou ko oi e mafai o faipati koe ki ei, e aofia iei nisi fesoasoni te PALM sikimi aofia iei:



Tino galue fesokotakiga (CLO) io me ko tino fesoasoani ki leipa

E maua ne koe Tino Galue Fesokotakiga kae e mafai o maua te telefoni napa i luga i te PALM uepisaite i te itulau o fesokotakiga (<https://www.palmscheme.gov.au/contact>).









Mo fesoasoani aka e uiga ki te PALM telefoni ki te (1800 51 51 31), io me meli iti (palm@dewr.gov.au)

Fakamolemole sevesi e auala i telefoni mo meli iti e monita mai te va o 8:30 i te taeao mo te 6:30 i te po AEST - kafai koe telefoni mai tua o itula konei e tau loa fakaaoga mafai ne fakalavelave tupu fakavave.

E maua ne au i fea fakamatalaga fesoasoani io me ko fesoasoani mai tino atamai?



Kafai koe io me se tino e iloa ne koe e manako ki fakamatalaga e uiga mo fakasaunoa e auala i amio takafiatoga koi nofo koe i Ausitalia, e mafai ne koe o fesokotaki ki sevesi konei e tusi i loto i tapola mai lalo. Fakapotopotoga konei e mafai fesoasoani kia koe io me fakasino atu kia koe sevesi kola e taugatonu mo ou manakoga kae avanoa mo koe.

| FAKAAOGA TE TAIPOLA MAI LALO E TUSI KATOA IEI A TINO TAUA MO SEVESI MO OU FESOKOTAKI I AUSITALIA | | |
|--|---|---|
| SEVESI | SEA TONA UIGA? | FAKAMATALAGA FESOKOTAKIGA |
| Sevesi mafai e isi ne fakalavelave tupu | Te napa telefoni o fakalavelave fakavave ko te (000) tenei loa te napa e fakaaoga i Ausitalia. Kafai ko telefoni ki te napa tenei 000 ka sili atu manafai e manakogina ne koe se fesoasoani mai pulusimani , tino tā afi io me ko motoka o te fakaimasaki. |  Telefoni: 000 Atufenua, 24/7 |
| Pulisimani io me ko te motoka fakaimasaki sevesi | Kafai te fakalavelave e se fakavave e tau o sala ne koe te napa o te ofisa pulisimani, sevesi tā afi io me ko te sevesi o motoka fakaimasaki e pili kia koe. |  Ke maua ne koe te ofisa pulisimani pili ki luga ia koe, taipa 'Find my local police station in [te koga nofo o koe].' |
| Fakamatalaga mo te Ola lei Fesokotakiga | Kafai koe manako ki ne fakamatalaga e uiga ki te fakatasi, taliaga, amio taka fiatoga, (io me maua ifea a tino atamai i fakalavelave tupu, sevesi te ola lei mo loa mo lotou sevesi), asi Health Direct. Fakaaoga te sevesi tela e sala neia te koga e maua ei se fesoasoani e pili atu kia koe. |  Telefoni: 1800 022 222 Atufenua, 24/7  Uepi: https://www.healthdirect.gov.au/sexual-assault-and-rape |
| 1800RESPECT | Kafai koe manako faipati ki se tino atamai i mea tau kaunisela e uiga mo te fakasaunoaga i loto o kāiga, amio takafiatoga, te fakapotopotoga tenei e isi ne sevesi e aofia iei se laina telefoni tela e se togi. E mafai ne koe o fano kite ituau pepa i te meli iti o sala sevesi mo fesoasoani kia koe mo nisi fakamatalaga euiga mo te mafutaga gali. |  Telefoni: 1800 737 732 Atufenua, 24/7  Uepi: https://www.1800respect.org.au/ |

FAKAAOGA TE TAIPOLA MAI LALO E TUSI KATOA IEI A TINO TAUA MO SEVESI MO OU FESOKOTAKI I AUSITALIA

| SEVESI | SEA TONA UIGA? | FAKAMATALAGA FESOKOTAKIGA |
|--|---|--|
| Fakaoko Atu | Kafai koe e manako ki ne fakamatalaga euiga mo te puipui o koe mai masaki pisi, mo te talia ko ko eke moe fakatauavaga maise te fakamatakuga manafai e isi ne ata koulua ne pei e se 'tau lavea ne se isi tino, te fakapotopotoga tenei e isi ne fakamainaga, polokalame mo fesoasoani fakataugasoa mo fesoasoani aka e mafai fesoasoani ki talavou. |  Fakamatalaga i luga i meli itimo fesoasoani fakataugasoa i te Atufenua, 24/7 Uepi: https://au.reachout.com/relationships |
| Tausaga e mafai o fakatasi ei tino tulafono i Ausitalia | Kafai a koe e manako ke iloa ne koe ne isi fakamatalaga e uiga mo tausaga o tulafono ke talia ke fakatasi tino i Ausitalia, te tusi tenei e isi ne fakamainaga mo fakamatalaga e uiga mo tulafono i fakai taki tasi. |  Tusigina ne: Asi ki te uepisaite, https://aifs.gov.au/resources/resource-sheets/age-consent-laws-australia# |
| eSafety Komisina | eSafety e fesoasoani ki tino Ausitalia ke fakafoliki kae ke agai pokotiaga lasi mai luga i fakasaunoaga i luga i meli iti io me ko ata i luga i meli iti kola e tapu te fakapa. Fano ki te lotou meli iti ke iloa ne koe o lipōti ata kola e fakasaunoa neia koe, ke tapale ata io me ne vitio mai luga i te meli iti, io me ke lipōti ki pulisimani. |  Asiasi ki te uepisaite, https://www.esafety.gov.au/young-people/consent-sharing-photos-videos  Fakamatalaga: Kafai koe fia lipōti: https://www.esafety.gov.au/report |

E ui e iloa ne fai fakalei te fakatokaga o tusitusiga konei, e seai se tiute o te PALM sikimi, ana tino galue, volenitia, io me ko ana taugasoa fesoasoani manafai e sē, io me e isi ne fakamatalaga seki faulu ki lotu i tusitusiga tenei, e seai foki se tiute o te sikimi manafai e isi se pokotiaga masei ki luga ia koe manafai koe e fakanā ki luga i fakamatalaga konei. A fakamatalaga konei i lotu i te pepa ne tusitusiga se vaioa iei nisi fakamatalaga. Te pepa tenei e seki faite mo sui neia fautuaga e uiga mo tulafono io me ko fautuaga mai nisi tino atamai. E seai se tiute o te PALM sikimi io me ko ana taugasoa fesoasoani manafai e pokotia o koe mai luga i sose fakalavelave mai luga i te fakanā ki fakamatalaga konei ne fakatoka i te tusi tenei.

